

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 25 marca 2022 r.

Pozycja 66

POSTANOWIENIE z dnia 31 grudnia 2020 r. Sygn. akt Ts 149/18

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Piotr Pszczółkowski,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej J.P. o zbadanie zgodności:

- 1) art. 24 ust. 6g pkt 1 i 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1778, ze zm.), w zakresie, w jakim określają początek biegu terminu przedawnienia jako zaistnienie jednej z dwóch wymienionych w tym przepisie sytuacji, w oderwaniu od momentu powstania nadpłaty, z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 64 ust. 1, 2 i 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) art. 24 ust. 6c i 6f ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 64 ust. 1, 2 i 3 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej, wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 29 września 2018 r. (data nadania), J.P. (dalej: skarżący), reprezentowany przez adwokata ustanowionego pełnomocnikiem z wyboru, wystąpił z żądaniem, przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia, na tle następującego stanu faktycznego:

Skarżący w okresie od 15 sierpnia 1982 r. do 25 listopada 1990 r. pracował za granicą jako pakowacz. Jednocześnie – na podstawie umowy zawartej 10 stycznia 1983 r. z Przedsiębiorstwem Handlu Zagranicznego „PolSERVICE” w Warszawie (obecnie: PolSERVICE Sp. z o.o.) – z własnego wynagrodzenia uiszczal temu przedsiębiorstwu zryczałtowane koszty. Do 31 grudnia 1985 r. wskazane przedsiębiorstwo nie odprowadzało składek na ubezpieczenia społeczne za osoby zatrudnione za granicą. Od 1 stycznia 1986 r. do 25 listopada 1990 r. „PolSERVICE” odprowadzało za skarżącego co miesiąc składki na ubezpieczenia społeczne w złotych w kwocie odpowiadającej 28% średniej płacy z roku poprzedniego w gospodarce społecznej, bez uwzględnienia płac w przemyśle wydobywczym, stosownie do § 6 ust. 2 uchwały nr 123 Rady Ministrów z dnia 3 września 1984 r. w sprawie zasad podejmowania pracy przez obywateli polskich za granicą u pracodawców zagranicznych (M.P. Nr 23, poz. 157, ze zm.) w brzmieniu ustalonym przez § 1 pkt 4 uchwały nr 170 Rady Ministrów

z dnia 28 października 1985 r. zmieniającej uchwałę w sprawie zasad podejmowania pracy przez obywateli polskich za granicą u pracowników zagranicznych (M.P. Nr 35, poz. 232).

W momencie składania wniosku o emeryturę skarżący przebywał w Niemczech, gdzie przyznano mu prawo do emerytury niemieckiej. Przy ustalaniu prawa do świadczenia oraz jego wysokości w pierwszej kolejności zostały uwzględnione okresy zatrudnienia oraz składki płacone w Polsce przed wyjazdem do Niemiec. Uwzględnione zostały również okresy zatrudnienia oraz składki płacone przez skarżącego w Niemczech. Opłaty (koszty) przekazywane przez niego do Polski przeznaczone przez „PolSERVICE” na zapłatę składek skarżącego na ubezpieczenia społeczne nie zostały z kolei uwzględniane i nie miały wpływu ani na prawo skarżącego do świadczenia, ani na jego wysokość.

Decyzją z 2 marca 2016 r. (nr [...]), Zakład Ubezpieczeń Społecznych (dalej: organ rentowy) odmówił skarżącemu zwrotu nienależnie opłaconych składek z powodu tego, że wniosek dotyczył zwrotu składek pobranych w latach 1982-1990. W ocenie organu rentowego składki te nie były w żadnej części finansowane przez skarżącego, a ich płatnik – „PolSERVICE” – opłacał je z własnych środków. Ponadto obowiązujące w okresie objętym wnioskiem przepisy ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 1989 r. Nr 25, poz. 137, ze zm.) oraz ustawy z dnia 13 kwietnia 1960 r. o utworzeniu Komitetu Pracy i Płac oraz o zmianach właściwości w dziedzinie ubezpieczeń społecznych, rent, zaopatrzeń i opieki społecznej (Dz. U. Nr 20, poz. 119, ze zm.) nie przewidywały możliwości zwrotu opłaconych składek na rzecz osoby podlegającej ubezpieczeniu z tytułu zatrudnienia.

Odwołanie od powyższej decyzji zostało oddalone przez Sąd Okręgowy w Ł. w wyroku z 25 kwietnia 2017 r. (sygn. akt [...]). Apelację skarżącego od tego orzeczenia Sąd Apelacyjny w Ł. oddalił wyrokiem z 24 maja 2018 r. (sygn. akt [...]; dalej: wyrok Sądu Apelacyjnego). Sądy ubezpieczeń społecznych obu instancji przyjęły, że skarżący uiszczał na rzecz przedsiębiorstwa kierującego do pracy w Niemczech zryczałtowane koszty. Do 31 grudnia 1985 r. przedsiębiorstwo to nie odprowadzało jednak składek za osoby zatrudnione za granicą. Zaczęło to robić od 1 stycznia 1986 r. Jednak – jak podkreślono w obu orzeczeniach – składki na ubezpieczenie społeczne stanowią jedynie podstawę nabywania uprawnień do emerytury, mają charakter publicznoprawny i nie są własnością ubezpieczonego, a fakt, że skarżący opłacał je samodzielnie, nie oznacza, że powinien być uznany za ich płatnika. W związku z tym, nie podlegają one rozliczeniu, które miałoby prowadzić do ich zwrotu w wypadku nieziszczenia się zdarzenia objętego ubezpieczeniem, gdyż nie mają one charakteru świadczeń nienależnych.

2. Zdaniem skarżącego zaskarżone przepisy w sposób nieproporcjonalny i nieuzasadniony ingerują w prawo własności ubezpieczonych przez to, że uniemożliwiają im zwrot nienależnie uiszczonych składek na ubezpieczenie społeczne, a także przez to, iż w pierwszej kolejności uprawniamy płatników, a nie ubezpieczonych, do ubiegania się o zwrot nadpłaconych składek.

3. Skarżący poinformował również, że od wyroku Sądu Apelacyjnego została wniesiona skarga kasacyjna.

Trybunał Konstytucyjny ustalił z urzędu, że skarga kasacyjna wpłynęła do Sądu Najwyższego 5 października 2018 r. i została zarejestrowana pod sygn. akt [...].

Postanowieniem z 28 marca 2019 r. – na podstawie art. 78 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072, ze zm.; dalej: u.o.t.p.TK) – Trybunał zawiesił postępowanie w niniejszej sprawie.

Wraz z pismem Przewodniczącego Wydziału I Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z 22 czerwca 2020 r. do Trybunału Konstytucyjnego 29 czerwca 2020 r.

wpłynął odpis wyroku Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r. (sygn. akt [...]) o oddaleniu skargi kasacyjnej.

Postanowieniem z 18 sierpnia 2020 r. Trybunał – na podstawie art. 78 *in fine* u.o.t.p.TK – podjął zawieszone postępowanie.

4. Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 18 sierpnia 2020 r. (doręczonym pełnomocnikowi skarżącego 7 września 2020 r.) skarżący – na podstawie art. 61 ust. 3 u.o.t.p.TK – został wezwany do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej przez:

1) doręczenie sześciu poświadczonych za zgodność z oryginałem kopii decyzji organu rentowego z 2 marca 2016 r.,

2) udokumentowanie daty doręczenia skarżącemu lub jego pełnomocnikowi odpisu wyroku Sądu Apelacyjnego.

We wniesionym do Trybunału Konstytucyjnego 14 września 2020 r. (data nadania) piśmie procesowym pełnomocnik skarżącego udokumentował datę doręczenia skarżącemu wyroku Sądu Apelacyjnego. Odnośnie zaś do decyzji organu rentowego przedstawił wyjaśnienia dotyczące utrudnionego dostępu do akt rentowych w związku z ich odesłaniem z sądu do III Oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w W. oraz wniósł o określenie przez Trybunał nowego terminu na złożenie odpisu przedmiotowego rozstrzygnięcia albo o zwrócenie się przez Trybunał do organu rentowego o nadesłanie odpisu tej decyzji.

W kolejnym piśmie procesowym, wniesionym do Trybunału 29 września 2020 r. (data nadania), pełnomocnik skarżącego przedłożył odpis decyzji organu rentowego, wnosząc jednocześnie o przywrócenie terminu do dokonania tej czynności procesowej.

Osobnym postanowieniem Trybunał przywrócił termin do usunięcia braku formalnego skargi.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał bada, czy odpowiada ona określonym przez prawo wymogom.

2. Przedmiotem kontroli w niniejszej sprawie uczyniono art. 24 ust. 6c, 6f oraz 6g pkt 1 i 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1778, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2020 r. poz. 266, ze zm.; dalej: u.s.u.s.). W dacie rozpoznawania przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniosku skarżącego o zwrot odprowadzonych składek na ubezpieczenia społeczne przepisy te miały następujące brzmienie:

– art. 24 ust. 6c:

„Po stwierdzeniu, że składki zostały nienależnie opłacone, płatnik składek może złożyć wniosek o ich zwrot”;

– art. 24 ust. 6f:

„W przypadku braku płatnika składek lub jego następcy prawnego Zakład zawiadamia ubezpieczonego o kwocie nienależnie opłaconych składek w części sfinansowanej przez ubezpieczonego i na jego wniosek zwraca nienależnie opłacone składki. Przepisy ust. 6c-6e stosuje się odpowiednio”;

– art. 24 ust. 6g:

„Nienależnie opłacone składki ulegają przedawnieniu po upływie 5 lat, licząc od dnia:

1) otrzymania zawiadomienia, o którym mowa w ust. 6b;

2) opłacenia składek, w przypadku braku zawiadomienia, o którym mowa w ust. 6b”.

Jako wzorce kontroli skarżący powołał art. 2, art. 31 ust. 3 oraz art. 64 ust. 1-3 Konstytucji.

3. Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że analizowanej skardze konstytucyjnej nie można nadać dalszego biegu.

4. W pierwszej kolejności należy przypomnieć, że – zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Trybunału Konstytucyjnego w przedmiocie wykładni art. 79 ust. 1 Konstytucji – aby można było uznać skargę konstytucyjną za dopuszczalną, musi występować ścisła relacja (związek) pomiędzy treścią orzeczenia, zaskarżonym przepisem aktu normatywnego a postawionym zarzutem niezgodności tego przepisu z określoną normą konstytucyjną (zob. m.in. postanowienia TK z: 13 listopada 2007 r., sygn. SK 40/06, OTK ZU nr 10/A/2007, poz. 137; 17 grudnia 2013 r., sygn. Ts 100/13, OTK ZU nr 6/B/2013, poz. 611; 4 marca 2014 r., sygn. Ts 88/13, OTK ZU nr 2/B/2014, poz. 147; 10 lipca 2014 r., sygn. Ts 224/12, OTK ZU nr 5/B/2014, poz. 385; 1 października 2014 r., sygn. Ts 193/13, OTK ZU nr 5/B/2014, poz. 429; 22 października 2014 r., sygn. Ts 12/13, OTK ZU nr 5/B/2014, poz. 393; 8 listopada 2016 r., sygn. Ts 294/15, OTK ZU B/2016, poz. 507; 20 listopada 2017 r., sygn. Ts 69/16, OTK ZU B/2018, poz. 89; 21 marca 2018 r., sygn. Ts 64/17, OTK ZU B/2018, poz. 70; 5 kwietnia 2018 r., sygn. Ts 65/17, OTK ZU B/2018, poz. 88 oraz 17 grudnia 2018 r., sygn. Ts 190/17, OTK ZU B/2019, poz. 63, a także postanowienie pełnego składu TK z 10 marca 2015 r., sygn. SK 65/13, OTK ZU nr 3/A/2015, poz. 35; zob. również wyrok TK z 20 grudnia 2017 r., sygn. SK 37/15, OTK ZU A/2017, poz. 90). Tym samym Trybunał Konstytucyjny – choć jest sądem prawa – przy ocenie skargi konstytucyjnej (która jest indywidualnym, konkretnym środkiem ochrony praw jednostki) nie może – zwłaszcza na etapie wstępnej kontroli – pomijać żadnej okoliczności stanu faktycznego i prawnego przy badaniu, czy skarżący w sposób prawidłowy wskazał przedmiot kontroli.

Trybunał zauważa, że skarżący od 10 stycznia 1983 r. do 25 listopada 1990 r. – na podstawie umowy z Przedsiębiorstwem Handlu Zagranicznego „PolSERVICE” w Warszawie (działającym obecnie jako PolSERVICE Sp. z o.o.) – z własnego wynagrodzenia uiszczal temu przedsiębiorstwu zryczałtowane koszty z tytułu skierowania do pracy za granicą. Stosownie do § 6 ust. 2 uchwały nr 123 Rady Ministrów z dnia 3 września 1984 r. w sprawie zasad podejmowania pracy przez obywateli polskich za granicą u pracodawców zagranicznych (M.P. Nr 23, poz. 157, ze zm.; dalej: uchwała z 1984 r.), w brzmieniu ustalonym przez § 1 pkt 4 uchwały nr 170 Rady Ministrów z dnia 28 października 1985 r. zmieniającej uchwałę w sprawie zasad podejmowania pracy przez obywateli polskich za granicą u pracowników zagranicznych (M.P. Nr 35, poz. 232; dalej: uchwała z 1985 r.), z przekazanych przez skarżącego środków od 1 stycznia 1986 r. do 25 listopada 1990 r. „PolSERVICE” odprowadzało za skarżącego co miesiąc składki do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (dalej też: organ rentowny) w złotych w kwocie odpowiadającej 28% średniej płacy z roku poprzedniego w gospodarce społecznej, bez uwzględnienia płac w przemyśle wydobywczym.

Rozpatrując sprawę skarżącego sądy ubezpieczeń społecznych obu instancji oraz Sąd Najwyższy stwierdziły, że odprowadzone kwoty na ubezpieczenie społeczne miały swoją podstawę w obowiązujących wówczas regulacjach prawnych, a tym samym nie można uznać, iż stanowiły one składki nienależne.

Z powyższego wynika, że:

– po pierwsze, w okresie od 10 stycznia 1983 r. do 31 grudnia 1985 r. środki pieniężne przekazane przez skarżącego do „PolSERVICE” nie zostały odprowadzone przez to przedsiębiorstwo do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych;

– po drugie, w okresie od 1 stycznia 1986 r. do 25 listopada 1990 r. środki pieniężne przekazane przez skarżącego do „PolSERVICE” zostały odprowadzone przez to przedsiębiorstwo do organu rentowego;

– po trzecie, podstawę prawną przekazania składek do organu rentowego stanowiła uchwała z 1984 r. w brzmieniu nadanym uchwałą z 1985 r.

W takim stanie rzeczy nie budzi wątpliwości, że odmowa zwrotu skarżącemu uiszczonych składek na ubezpieczenie społeczne nie wynikała z zaskarżonych w niniejszej sprawie przepisów u.s.u.s. (zwłaszcza w zakresie wskazanym przez skarżącego), lecz z obowiązującego w okresie od 1 stycznia 1986 r. do 25 listopada 1990 r. stanu prawnego ukształtowanego uchwałą z 1984 r. (po jej nowelizacji uchwałą z 1985 r.). Tym samym wskazane w skardze art. 24 ust. 6c, 6f i 6g u.s.u.s., nie są przepisami, na podstawie których ostatecznie orzeczono o konstytucyjnych prawach i wolnościach skarżącego. W myśl zaś art. 67 ust. 1 u.o.t.p.TK Trybunał Konstytucyjny jest związany przedmiotem skargi i nie może samodzielnie go modyfikować ani rozszerzać (por. np. postanowienie TK z 22 kwietnia 2020 r., sygn. Ts 51/18, OTK ZU B/2020, poz. 175). Okoliczność powyższa skutkuje odmową nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK.

5. Trybunał Konstytucyjny zwraca nadto uwagę, że z art. 67 ust. 1 Konstytucji (nie-wskazanego jako wzorzec kontroli w niniejszej sprawie, ale wpływającego w tym przypadku na sposób odczytania przede wszystkim art. 64 ustawy zasadniczej) wynika, iż zakres i formy zabezpieczenia społecznego określać ma ustawa. Poza więc wskazaniem podstawowych sytuacji, gdy obywatelowi musi przysługiwać prawo do zabezpieczenia społecznego (określenie poziomego zakresu tego zabezpieczenia), ustalenie spraw pozostałych zostało powierzone ustawodawcy zwykłemu (por. L. Garlicki, uwaga 8 do art. 67 Konstytucji, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. L. Garlicki, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 1999-2007). Oznacza to, że rzeczywisty zakres oraz formy zabezpieczenia społecznego, a także zasady partycypacji w systemie ubezpieczeń społecznych przez płatników i ubezpieczonych – z woli ustrojodawcy – określane są dopiero na poziomie ustawy zwykłej. Tym samym ustawodawcy zostaje pozostawiona daleko idąca swoboda regulacyjna (por. np. postanowienie TK z 24 czerwca 2014 r., sygn. Ts 108/13, OTK ZU nr 2/B/2015, poz. 116). Trybunał podkreślał też, że w jego kognicji nie leży ocena trafności bądź celowości rozstrzygnięć parlamentu w zakresie spraw związanych z zabezpieczeniem społecznym (zob. np. wyroki TK z: 22 czerwca 1999 r., sygn. K 5/99, OTK ZU nr 5/1999, poz. 100; 20 grudnia 1999 r., sygn. K 4/99, OTK ZU nr 7, poz. 165; 12 września 2000 r., sygn. K 1/00, OTK ZU nr 6/2000, poz. 185 oraz 4 grudnia 2000 r., sygn. K 9/00, OTK ZU nr 8/2000, poz. 294).

Swoboda regulacyjna ustawodawcy zwykłego ma więc szeroki charakter. Ustawodawca – co oczywiste – musi szanować normatywną treść art. 67 Konstytucji, ale ma ona bardzo ogólny charakter, ponieważ szczegółowe unormowanie „form i zakresu” zabezpieczenia społecznego (w tym emerytalnego) należy do ustawy zwykłej (por.: L. Garlicki, *op.cit.*; postanowienie TK z 25 lipca 2013 r., sygn. Ts 199/10, OTK ZU nr 4/B/2013, poz. 300).

Inna sytuacja występuje natomiast w razie naruszenia „istoty” zabezpieczenia społecznego przez prawodawcę. W wyroku z 8 maja 2000 r., sygn. SK 22/99 (OTK ZU nr 4/2000, poz. 7) Trybunał stwierdził, że „[ś]wiadczenia emerytalno-rentowe stanowią z całą pewnością formę realizacji gwarantowanego w art. 67 ust. 1 Konstytucji prawa do zabezpieczenia społecznego. Przy kształtowaniu zakresu tego prawa ustawodawca musi uwzględnić wynikający bezpośrednio z zasady sprawiedliwości społecznej postulat zachowania słusznych, sprawiedliwych proporcji pomiędzy wielkością emerytury, będącej z samej nazwy świadczeniem «zasłużonym», a rozmiarami «zasługi» wyznaczonymi przede wszystkim przez długość okresu aktywności zawodowej prowadzącej do nabycia prawa do emerytury oraz dochody osiągane w ramach tej aktywności. Ustawodawca związany jest także wynikającym

z zasady równości obowiązkiem jednakowego traktowania świadczeniobiorców charakteryzujących się jednakową cechą istotną”.

Należy zauważyć ponadto, że z wiążących Rzeczpospolitą Polską: rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych i ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz. Urz. WE L 28 z 30.01.1997 r., s. 1, ze zm.) oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 200 z 7.06.2004 r., s. 1, ze zm.) – wynika jedynie obowiązek ustalenia świadczenia emerytalnego należnego z polskiego systemu ubezpieczeń społecznych, do którego ustalenia uwzględnia się okresy zatrudnienia w innych państwach do wymaganego stażu ubezpieczeniowego w Polsce. Wysokość należnych świadczeń wylicza się według polskich regulacji prawnych w sposób niedyskryminujący ubezpieczonego (skarżącego) w porównaniu z ubezpieczonymi w polskim porządku prawnym, którzy w tych samych okresach uzyskiwali dochody w kraju, w takim samym lub podobnym zatrudnieniu, w jakim ubezpieczony (skarżący) był zatrudniony przed wyjazdem za granicę, a ponadto od tych dochodów opłacili składki na ubezpieczenia społeczne w Polsce, podczas gdy ubezpieczony (skarżący) był zatrudniony za granicą i opłacał składki na rzecz zagranicznej instytucji ubezpieczenia społecznego. Obowiązujące regulacje prawa międzynarodowego, europejskiego i polskiego nie wykluczają także przyznania jednostce świadczeń emerytalnych, zgodnych z zasadą *pro rata temporis*, tzn. wypłacanych przez polską i zagraniczną instytucję ubezpieczeniową – w wysokości proporcjonalnej do okresów zatrudnienia i wysokości odprowadzonych składek na ubezpieczenie społeczne na rzecz polskiej i zagranicznej instytucji ubezpieczenia społecznego (zob. wyrok SN z 24 października 2006 r., sygn. akt II UK 98/06, OSNP nr 21-22/2007, poz. 332).

W niniejszej sprawie nie doszło do ingerencji w „istotę” prawa skarżącego do zabezpieczenia społecznego, a pośrednio – także w sferę jego praw majątkowych. Skarżący bowiem – jak wynika z treści skargi konstytucyjnej oraz ustaleń sądów ubezpieczeń społecznych obu instancji – uzyskał świadczenie emerytalne z niemieckiego systemu zaopatrzenia emerytalnego, ustalone m.in. na podstawie art. 4 Umowy między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Republiką Federalną Niemiec o zaopatrzeniu emerytalnym i wypadkowym, podpisanej w Warszawie dnia 9 października 1975 r. (Dz. U. z 1976 r. Nr 16, poz. 101; dalej: umowa polsko-niemiecka).

Zgodnie z art. 8 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 53, ze zm.) przy ustalaniu prawa do emerytury i renty w Polsce oraz przy obliczaniu ich wysokości uwzględnia się okresy ubezpieczenia za granicą, jeżeli tak stanowią umowy międzynarodowe. Jedną z takich umów jest wymieniona wyżej umowa polsko-niemiecka. Jej rozdział II dotyczy zaopatrzenia emerytalnego, czyli – w przypadku Polski (art. 1 ust. 3) – zaopatrzenia na starość, inwalidztwa lub śmierci. Stosownie do art. 4 ust. 1 umowy polsko-niemieckiej renty z zaopatrzenia emerytalnego przyznaje, według obowiązujących ją przepisów, instytucja ubezpieczeniowa państwa, na którego terytorium osoba uprawniona mieszka. Skoro skarżący mieszkał na terytorium Niemiec, to jego podmiotem właściwym w przedmiocie zaopatrzenia emerytalnego była niemiecka instytucja ubezpieczeniowa. Z kolei zgodnie z art. 4 ust. 2 umowy polsko-niemieckiej instytucja ta przy ustalaniu renty uwzględnia według obowiązujących ją przepisów okresy ubezpieczenia, okresy zatrudnienia oraz okresy z nimi zrównane w drugim państwie w taki sposób, jak gdyby zaistniały na terytorium pierwszego państwa. Zasady uwzględniania okresów ubezpieczenia na terytorium Niemiec oraz Polski ustalone zostały przede wszystkim w odpowiednich regulacjach emerytalnych tych państw.

Z art. 6 umowy polsko-niemieckiej wynika, że ubezpieczeni mieszkający na terytorium Polski nie mają roszczeń o zwrot składek wpłaconych do instytucji ubezpieczeniowych Niemiec i odwrotnie, ponieważ przy braku tego zakazu nie zostałaby spełniona gwarancyjna

funkcja ubezpieczeń społecznych. W polskim systemie emerytalnym – co do zasady – również brak jest możliwości żądania zwrotu odprowadzonych składek na ubezpieczenia społeczne. Wynika to właśnie z gwarancyjnego charakteru prawa do zabezpieczenia społecznego. Państwo uznaje, że – po osiągnięciu wieku emerytalnego – ma obowiązek zagwarantowania swoim obywatelom godnego poziomu życia w warunkach obniżonej zdolności do zarobkowania wynikającej z podeszłego wieku, dlatego gromadzi na ten cel środki, które nie mogą zostać w żaden sposób uszczuplone. Państwo w tym zakresie uznaje, że ma obowiązek chronić swoich obywateli nawet wbrew im samym (por. wyrok SA w Szczecinie z 9 grudnia 2014 r., sygn. akt III AUa 279/14, Legalis). Innymi słowy, gdyby skarżący zdecydował się na uzyskanie świadczenia emerytalnego, wypłacanego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, wówczas składki odprowadzone do polskiego organu rentowego stanowiłyby podstawę ustalenia wysokości należnego mu świadczenia emerytalnego.

Okoliczność powyższa skutkuje odmową nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej także na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p.TK

W związku z powyższym należało postanowić jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p.TK skarżącemu przysługuje prawo do wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.